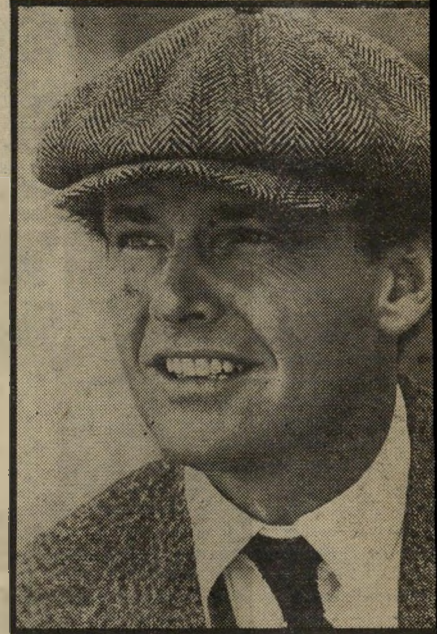

יש אומרים שהאוסקר שקיבל ג'ק ניקולסון עבור קו הקוקיה, אינו אלא שכר של סבלנות. כמה פעמים יכולה האקדמיה להתעלם מאותו שחקן, המופיע שוב ושוב ברשימת המועמדים? מאז 1969, כשהופיע בין שחקני-המישנה של השנה בזכות אדם בעיקבות גורלו, הוא היה מועמד שלוש פעמים נוספות ולבסוף, ברמישית, זכה.

מאחר שהאוסקר, יותר משהוא קנה מידה לחצטיינות אמנותית, הוא סימן להערכה שרוכשים החברים-למיקצוע בהר-לייוד, אפשר לפרש את הפרס שניתן לניקולסון בשתי צורות. מצד אחד, ייתכן שאחרי שנים כה רבות בעיר (ניקולסון

המצחיקן: "שני גברים על נדוניה" כמקורו בקירוס

ב.קן הקוקיה: הבמאי מילוש פורמן מביים בערוזת מישקפת

באחד הסרטים הללו גנב ניקולסון סצינה שלמה, למרות שמלכתחילה נועד לו תפקיד אילם. הוא היה צריך להיות סתם נהג ברצה ליל סנט ולנטיין, סרט-גנגסטרים תיעודי-למחצה, אבל הוא סחט מקורמן מישטט אחד, שנחרט בזיכרונו של כל מי שראה את הסרט. שעה שביריון מורח כדורים ברקע, מסביר ניקולסון: "הוא מורח אותם בשום. אם הכדור לא הורג, מתים מהרעלתדם".

התפקיד בטעות הגורלית. את ה-תפקיד שלו באדם בעיקבות גורלו קיבל בטעות. הסרט, מיבצע משותף של חבורה שאליה השתייך ניקולסון בשעתו, וביניהם השחקן פיטר פונדה, השחקן-במאי דניס הופר והבמאי-לעתיד בוב רפאלסון (שעשה עם ניקולסון את רסיסי חיים).

זה האחרון הציע את ג'ק לתפקיד האריסי טוקרט הדרומי ההיפי, הופר רצה דווקא שחקן אחר וניקולסון, שנודע בחבורה כמי שמיטיב לשמור על תקציבים וסידורי-עבודה (הוא הספיק עד אז להפיק שני סרטי-ב' בעצמו), מונה למעין מפקח-כללי וזטר. תוך זמן קצר השתכנע הופר, שאין צורך באיש מן החוג כשניקולסון נמצא על בימת-הצילומים, הוא זכה לא רק בתפקיד אלא גם במועמדות לאוסקר, שהיא בעצם שערי-הכניסה הראשי לקאריירה הוליוודית.

עוצמה פנימית אדירה. עד היום יש הסבורים שאת שני תפקידיו הטובים ביותר עשה בסרטים עם בוב רפאלסון, רסיסי חיים והמלך של מארווינג גארנס — הראשון על משכיל צעיר שאינו מוצא את מקומו באמריקה של ימינו, השני על מגיש תוכניות-רדיו השונה באשליה. בשניהם ניתן לניקולסון לרמוז לעוצמה הפנימית האדירה המסתתרת מאחורי החיי-צונות השלמה כלי-כך עם עצמה, למראית-עין. הסצינה שבה הוא מתפרץ כנגד מלצרית אטומה ברסיסי חיים הסעירה הן משום עוצמתה הבלתי-רגילה, והן מפני שהיא לקוחה מן החיים. קארול איסטמן כתבה אותה, אחרי שחזתה בהתרחשות דומה במיסעדה, כאשר ישבה מולו.

בעת העבודה של הסרט השני של רפאלסון פיתח ג'ק ידידות אמיצה עם השחקן ברוס דין, אחד הכישרונות היותר בולטים בהוליווד כיום, שהתגלגל משך שנים בתפקידים מישניים. כשראה את הגירסה הראשונה של צ'יינה טאון, צילצל אליו ניקולסון, שהיה משוכנע כבר בהצ'י-לחת הסרט, ואמר לו בצחוק: "ברוס, חביבי, מצא לך עבודה אחרת, כי כאן כל המישרות כבר תפוסות". בינתיים זכה דין בתפקיד הראשי בסרטו החדש של אלפרד היצ'קוק, היסבות מישפחותית, הוכחה ניצחת לכך שכישרונו אמיתי, סופו שיזכה במגיע לו.

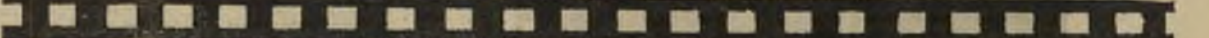
בינתיים זרמו ההצלחות בזו אחר זו, כשניקולסון צובר לעצמו זריידפנה: הרוק

השחקן, אלה לא נמדדו מעולם בפרסים, ומי שהצליח תוך שנתיים לזכות בתפקידים ראשיים אצל במאים כה שונים זה מזה כמו אנטוניוני פולנסקי, מילוש פורמן ורתור פן, ולקבל שבחים מכולם, אינו צריך עוד לדאוג להצלחתו.

למראה ארשת-פניו של ניקולסון, השחקן היודע לשחק את התפקידים הדרמטיים ביותר כאילו היו קומדיה, ולשמור על מימדים של אירוניה בהתפרצויות המטר-רפות ביותר שלו על הבד, ניתן לחשוב שבצעם, ההצלחה כולה אינה אלא עניין של מה-בכך. אך למעשה, היא תוצאה של שנות טירונות ורעב ארוכות ובלתי-זוהרות לחלוטין, שבהן התגלגל ניקולסון מסרט-אימים אחד למישנהו של חבר-רלימודים רוג'ר קורמן, שהיה למסיק סירטיב' בקבלנות.

מסחוב בהוליווד זה למעלה מ-20 שנה), התרגלו כבר להתנהגות הבלתי-כוכבית ויוצאת-הדופן, השלימו כבר עם הכרוזתיו האנטי-מסדיות על שהוא טועם זומן לזמן מריחואנה ואל-אס-די (דבר המקובל בהחלט בעיר הסרטים, אבל לא נהוג לדבר עליו, כדי שלא לקלקל את הדימוי), והסכימו שאדם אשר תרם כה הרבה לחי-נסות עירי-הסרטים, לא יכול להיות מושחת לגמרי.

מצד שני, ייתכן מאד שבעידן הכוכבים הסרבניים נוסח אל פאצינו, רוברט דה-ניירו ודומיהם יכול ניקולסון, המתקרב לגיל ה-40, להיחשב כמאופק וסימפטי יותר מן הקונקרנציה או, לפחות, מעצבן פחות מהם. **שנות טירונות ורעב.** כל זה לא משנה הרבה, במה שנוגע להישגיו של

ריד, מאנאמקר, ווידמרק: סטנדרטי

מאומה בנדון, רק להזכיר שקיים אומנם עימות באזור, אבל אשמים בו בעצם רק פקדי-הביון של המעצמות, המשי-תמשים בו כבמגורש-מישחקים.

בחירת השחקנים אינה מסייעת כאן הרבה. ריצ'ארד וידמארק נראה עייף מכדי שיהיה איכפת לו מכל העסק; אוליבר ריד מתקשה להבין מה רוצים ממנו, ומשום כך הוא מספק את האלימות הסטנדרטית שלו בכל המצבים, וגייל האניקט באמת יפה מאד, אבל לא יותר מכך. איש מן הישראלים (אורי לוי, אסי דיין, שמואל רונסקי ועוד), אינו זוכה לעצב וותר מאשר צלילית, ובסך-הכל, יכול להיות שיש לסרט חשיבות, משום שהביא דולרים לארץ, אבל זה כבר לא שייך לביקורת.

נותחן

כפוקפק

מזימות בירושלים (בן-יהודה, תל-אביב, ארצות-הברית-ישראל) — העובדה שיש מפקים המוכנים לצלם בארץ סירטי-מתח מן המניין, ראוייה בהחלט לשבח. אבל אין בעובדה זו כדי להאציל על הסרט מעלות כלשהן, ובמיוחד לא כאשר מדובר במעשייה חסרת-שחר כמו מזימות בירושלים.

כבר מבראשית, קשה להאמין במה שמתרחש בסרט. המיפגש התרבותי בין איש הקציב. לאיש הסיי-איי, המחליפים ביניהם קורבנות בנועם הרומז על פאראנויה של כותבי-הסרטים, שהיו רוצים לראות את שני המימי-סיום כמכונת-היסול לסוכנים בלבד, ללא כל מטרת אח-רות. אחר-כך באה המעשייה על סוכן-ריגול שיצא בדימוס (וזה כבר אומר דרשני), וכדי לברוח מן המתח, הסערה וטירדות עולם הריגול, הוא בא להשתקע ב...ירושלים השלווה והבטוחה. ויש סיפור נוסף, על ידידו של הסוכן, שערק מן המיזרח והמערב ומגיע לירושלים, משום שבא תורו להתחלל, סיפור מופקפק ומרומז עדי-כדי-כך שלא מעניין כלל לטרוח לפענח אותו.

למעשה, זאת הצרה העיקרית של הסרט כולו. הוא משתמש בכל התעלולים סירטי-ריגול מסוגו צריכים להשתמש בהם, כולל יריות ברחובות, מירדמים באתרים ציוריים, ידידות גברית עמוקה הגוברת על הכל, רוצחים מופרעים, צינקאים המושכים-בחוטמים ושאר ירקות, אלא שכל זה מודבק יחד באופן שרירותי כלי-כך עד שלא הגיון הסיפור, ולא הדמויות הפועלות בו מעוררים עניין כלשהו. נוסף לכך, הסרט עשוי באתר שהוא הבית אבק-שריפה מוליטית, והוא עושה כמיטב יכולתו כדי שלא לומר